

Avans Hogeschool

International Business and Languages

Beperkte opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In juni 2017 heeft een visitatiepanel van NQA een beperkte opleidingsbeoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding International Business and Languages (IBL) van Avans Hogeschool in 's-Hertogenbosch uitgevoerd. Het panel beoordeelt de opleiding als **voldoende**.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De opleiding IBL leidt studenten op om succesvol te opereren in het internationale bedrijfsleven. Zij ontwikkelen daartoe brede zakelijke vermogens, communicatieve (taalkundige) vaardigheden en begrip voor interculturele verschillen. De opleiding volgt de competenties en Body of Knowledge and Skills (BoKS) die zijn vastgelegd in het landelijk beroeps- en competentieprofiel. Deze zijn gevalideerd door het werkveld en in lijn met internationale indicatoren voor het hbo-bachelorniveau. Door het hanteren van een eigen rubricering, de toevoeging van een extra competentie en opleidingsspecifieke aanvullingen bij de deelcompetenties geeft de opleiding een eigen inkleuring aan het landelijk profiel. Positief is dat de opleiding voor een deel van de moderne vreemde talen kiest voor een hoger eindniveau. Het panel heeft grote waardering voor de intensieve en constructieve samenwerking tussen opleiding en werkveld. Deze is bepalend geweest voor de opleidingsspecifieke inkleuring van de landelijke competenties. De opleiding beschikt over een betrokken en mooi samengestelde werkveldadviescommissie en heeft bovendien een indrukwekkend netwerk opgebouwd in het internationale bedrijfsleven. De opleiding wil zich profileren met de thema's duurzaamheid, internationalisering, ondernemendheid/ondernemerschap en praktijkgericht onderzoek. Het panel stelt vast dat deze keuze (deels) van recente datum is en dat de ambities op het vlak van de gekozen thema's nog in ontwikkeling zijn. Het moedigt de opleiding aan om heldere doelstellingen te definiëren en een stappenplan voor het bereiken van deze doelstellingen op te stellen.

Op basis van het voorgaande ontvangt de opleiding voor de standaard 'beoogde leerresultaten' het oordeel **goed**.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

In de periode 2013-2017 heeft de opleiding gefaseerd een nieuw curriculum ingevoerd. Dit kenmerkt zich door een beroepstaakgestuurde vorm van projectonderwijs, meer nadruk op bedrijfskundige vakken en aandacht voor internationalisering, duurzaamheid en praktijkgericht onderzoek. De didactische uitgangspunten van het nieuwe curriculum benadrukken de waarde van een beroepsgerichte en gevarieerde leeromgeving die de natuurlijke ontwikkeling van de student ondersteunt en inspeelt op diens leervragen. De opleiding maakt, tot tevredenheid van het panel, gebruik van kleinschalige werkvormen die de groepsdynamiek optimaal benutten en individueel contact tussen student en docent mogelijk maken. Uit gesprekken kwamen de persoonlijke benadering en de grote onderlinge waardering van studenten en docenten als belangrijke pluspunten naar voren. Studenten en docenten werken nauw samen aan een steeds betere opleiding.

De opbouw en vormgeving van het vierjarige programma sluiten logisch aan bij de doelstellingen en didactische uitgangspunten van de opleiding. Rode draden in het programma zijn een taakgestuurde leerlijn en een leerstofgestuurde leerlijn, elk met eigen doelstellingen en bijbehorende werk- en toetsvormen. Een competentiematrix laat zien dat de projecten uit de taakgestuurde leerlijn en de werkcolleges uit de leerstofgestuurde leerlijn samen de landelijke competenties en BoKS afdekken. Inzage in het studiemateriaal heeft het panel overtuigd dat de vakken op niveau zijn en een mooie opbouw over de studie jaren kennen.

De gemaakte profielkeuzes werken (in wisselende mate) door in het onderwijs. Duurzaamheid is (vooralsnog) met name belegd in projecten en stages. Ondernemerschap staat centraal in de minor International Entrepreneurship die in 2017-2018 van start gaat. De toegenomen aandacht voor onderzoeksvaardigheden heeft geleid tot het structureel programmeren van onderzoeksvakken in alle studie jaren. Internationalisering krijgt mooi vorm in een substantiële buitenlandcomponent die sterk bijdraagt aan de vorming van studenten. De opleiding beschikt over een goed gekwalificeerd en bijzonder geëngageerd docententeam met relevante werkveldervaring. Om de onderzoeksambities van de opleiding te ondersteunen is affiniteit met onderzoek inmiddels een belangrijk selectie criterium voor docenten. Het panel ziet – in aanvulling hierop – mogelijkheden om de onderzoeksexpertise van docenten met scholingsactiviteiten up-to-date te houden.

De opleiding ontvangt voor de standaard ‘onderwijsleeromgeving’ het oordeel **goed**.

Standaard 3: Toetsing

Aan het systeem van toetsing liggen adequate uitgangspunten ten grondslag. De opleiding hanteert een voldoende afwisselende mix van toetsvormen, die aansluiten op de geformuleerde competenties, moduleleerdoelen en gebruikte werkvormen (*constructive alignment*). De toetsen die het panel tijdens het bezoek bestudeerde, zijn in hoofdzaak op niveau. De procedures rond toetsing zijn inzichtelijk voor studenten. In de borging van de kwaliteit van toetsing en beoordeling is sprake van heldere rollen en verantwoordelijkheden voor individuele examinatoren, toetscommissie, screeningscommissie en examencommissie. De examencommissie geeft actief invulling aan haar wettelijke taak van borging van het gerealiseerde niveau door steekproeven van toetsen en scripties te bestuderen en afstudeerzittingen bij te wonen. Een punt voor verdere verbetering is dat de examencommissie de opvolging van aanbevelingen die voortkomen uit het kwaliteitsonderzoek beter zou kunnen monitoren. In de beoordelingsprocedure van het afstudeerprogramma zijn de laatste jaren belangrijke verbeteringen gerealiseerd. Mogelijke verdere verbeteringen zijn de toepassing van het vierogenprincipe bij beoordeling van de afstudeerscriptie en een verdere optimalisering van het beoordelingsformulier.

De opleiding ontvangt voor de standaard ‘toetsing’ het oordeel **voldoende**.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

Ter beoordeling van het gerealiseerde niveau heeft het panel een representatieve selectie van vijftien afstudeerscripties en aanvullende producten op eindniveau bestudeerd. Het gaat om scripties die in de studie jaren 2014-2015 en 2015-2016 gerealiseerd zijn volgens de competentieset van het oude curriculum. Positief is dat deze scripties projecten bestrijken die

duidelijk relevant zijn voor het vakgebied. Het werkveld vindt de uitwerkingen bruikbaar. Voor wat betreft de onderzoeksvaardigheden ziet het panel verbetermogelijkheden. In twee gevallen kan het panel zich niet vinden in de door de opleiding toegekende, nipt voldoende beoordeling. De motivering van de cijfermatige oordelen vindt het panel in veel gevallen te summier. Om recht te doen aan de inmiddels doorgevoerde curriculumwijziging heeft het panel besloten om na afloop van het visitatiebezoek een extra set eindwerken te bestuderen. Daarvoor waren negen scripties beschikbaar van studenten die net voor de zomer van 2017 het nieuwe curriculum afgerond hebben. Alle negen scripties laten volgens het panel het beoogde niveau zien. De behandelde onderwerpen zijn relevant en uitdagend en de bereikte resultaten zijn goed bruikbaar voor het werkveld. Om in de toekomst op onderzoeksvlak verdere verbeteringen te realiseren zou de opleiding kunnen overwegen om studenten binnen de onderzoekslijn eerder en meer met praktijkgericht onderzoek te laten oefenen, niet alleen in groepsverband maar ook zelfstandig. Intensievere begeleiding – en tijdig ingrijpen bij problemen – zou wat het panel betreft helpen om studenten een hoger onderzoeksniveau te laten bereiken. Het taalniveau is aan de maat. Wel lijkt een verplichte laatste redactieslag aan te raden. Dat studenten de beoogde competenties realiseren blijkt ook overtuigend uit het functioneren van afgestudeerden binnen het werkveld. Alumni en werkveldvertegenwoordigers menen dat de opleiding studenten goed voorbereidt op een loopbaan in de internationale zakenwereld.

De opleiding komt op basis van bovenstaande bevindingen en overwegingen voor standaard 4 tot het oordeel **voldoende**.

Inhoudsopgave

Samenvatting		3
Inleiding		9
Schets van de opleiding		11
Standaard 1	Beoogde leerresultaten	13
Standaard 2	Onderwijsleeromgeving	17
Standaard 3	Toetsing	23
Standaard 4	Gerealiseerde leerresultaten	27
Eindoordeel over de opleiding		31
Aanbevelingen		33
Bijlagen		35
Bijlage 1	Bezoekprogramma	37
Bijlage 2	Bestudeerde documenten	39

Inleiding

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (2016) en het *NQA-protocol 2017 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

Het visitatiebezoek heeft plaatsgevonden op 1 juni 2016. Het visitatiepanel bestond uit:

De heer drs. D.W. Richters MBA (voorzitter, domeindeskundige)

De heer dr. A.G.M. Koet (domeindeskundige)

De heer J.J.J.W.G. Moors MA PGDip. (domeindeskundige)

Mevrouw M.R. Roelofs (studentlid)

Mevrouw dr. F. Meijer, extern auditor van NQA, trad op als lead-auditor van het panel.

Bij de aanvraag heeft de instelling een zelfevaluatie-rapport (ZER) aangeboden. Dit rapport voldeed naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA-protocol 2017*. Het visitatiepanel heeft het ZER bestudeerd, alsmede een selectie van vijftien eindwerken uit de studie jaren 2014-2015 en 2015-2016. Vervolgens heeft het panel op 1 juni 2017 een bezoek aan de opleiding gebracht (zie bijlage 1 en 2).

Tijdens de (voorbereiding van de) visitatie bleek dat de opleiding vanaf 2013-2014 gefaseerd een nieuw curriculum heeft ingevoerd. Op het moment van het visitatiebezoek waren nog geen eindwerken beschikbaar van studenten die het nieuwe curriculum doorlopen hebben. Het panel bestudeerde een representatieve selectie van vijftien afstudeerdossiers van afstudeerders uit 2014-2015 en 2015-2016. In twee gevallen had het panel twijfels bij de (nipt) voldoende beoordeling door de opleiding. Om in zijn oordeel over de opleiding recht te doen aan de resultaten van de curriculumwijziging, heeft het panel aansluitend aan het visitatiebezoek een extra set eindwerken uit studiejaar 2016-2017 bestudeerd. Het ging om eindwerken van alle negen studenten die de opleiding in juni 2017 met goed gevolg hebben afgerond.

Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 18 september 2017

Panelvoorzitter

drs. D.W. Richters MBA

Lead-auditor

dr. F. Meijer

Schets van de opleiding

De voltijd hbo-bacheloropleiding International Business and Languages (IBL) van Avans Hogeschool is één van dertien IBL-opleidingen in Nederland en heeft 481 studenten. De opleiding ziet zichzelf als een business-opleiding in een internationale context waarin de ontwikkeling van communicatieve vaardigheden en cultureel/maatschappelijk bewustzijn de pijlers vormen. Studenten maken zich niet alleen een breed pakket van zakelijke commerciële vermogens eigen, maar leren daarnaast drie moderne vreemde talen en volgen een substantieel deel van de studie in het buitenland. Door de nadruk op taalvaardigheid en intercultureel bewustzijn onderscheidt IBL zich van andere businessopleidingen.

Binnen Avans werkt de opleiding IBL samen met de (verwante) opleiding Commerciële Economie (CE). De opleidingen vormen sinds 2013 gezamenlijk de Academie voor Marketing en International Business (AMIB) en zijn in september 2016 verhuisd van de Onderwijsboulevard naar een eigen locatie aan het Stationsplein in 's-Hertogenbosch. Beleid over zaken als toetsing, praktijkgericht onderzoek, duurzaamheid en docentprofessionalisering wordt academiebreed vastgelegd. Ter versterking van de band tussen onderwijs, onderzoek en samenleving participeert AMIB in één van de zes expertisecentra van Avans, het Expertisecentrum Sustainable Business (ESB). Binnen de twee lectoraten van het ESB, *International Business* en *New Marketing*, doen lectoren, docentonderzoekers en studenten praktijkgericht onderzoek voor bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties.

In de periode sinds de laatste visitatie, in 2009, hebben een aantal ontwikkelingen een stempel gedrukt op de opleiding. Niet alleen is het beroepenveld voortdurend in beweging, waardoor nieuwe kennis en vaardigheden van afgestudeerde IBL'ers gevraagd worden, maar ook hebben er systemische wijzigingen plaatsgevonden in het Hoger Economisch Onderwijs (HEO). In 2010 realiseerde het Landelijk Opleidingsoverleg (LOO) IBL een nieuw landelijk beroeps- en competentieprofiel (*IBL bekent kleur*) ter vervanging van het Landelijk Opleidingsprofiel IBL 2003. Het betreft een opleidings specifieke uitwerking van de competenties en Body of Knowledge and Skills (BoKS), van het HEO-domein Commerce, waartoe IBL behoort. Niet lang na de introductie van het nieuwe competentieprofiel IBL besloot de sectorraad HEO om de verschillende economische bachelordomeinen op te heffen ten gunste van een bachelordomein Business Administration, met de bijbehorende bachelortitel BBA. Om inzichtelijk te maken hoe de opleiding IBL zich tot dit domein verhoudt, heeft het LOO in 2013 een aanvulling op het IBL competentieprofiel opgesteld, de zogenaamde BBA-matrix. Hierin worden de BBA-kernvakgebieden afgezet tegen de deskundigheidsgebieden van het domein Commerce waarop de IBL competenties gebaseerd zijn.

De geschetste ontwikkelingen vormden mede de aanleiding voor de curriculumvernieuwing die de opleiding IBL van Avans in 2013 in gang gezet heeft. Met de herziening wil de opleiding inspelen op veranderende kennis en vaardigheden die door het werkveld gevraagd worden, bijvoorbeeld op het vlak van sociale digitale netwerken en de betekenis van internet in internationaal zakendoen. Daarnaast volgt het nieuwe curriculum de leerresultaten en Body of Knowledge and Skills uit het competentiedomein IBL en doet het recht aan de BBA-Standaard door sterker dan voorheen aandacht te besteden aan internationale bedrijfskundige aspecten

(organisatie, operations management, business process management, managementinformatie). De curriculumwijziging is bovendien aangegrepen om het didactisch concept van de opleiding bij te stellen; in het nieuwe curriculum is gekozen voor een leerlijngeoriënteerde versie van projectonderwijs. Ook komt het curriculum tegemoet aan de nieuwe, Avans-brede nadruk op duurzaamheid. In juni 2017 zijn de eerste studenten afgestudeerd op grond van de nieuwe competentieset.

Voor de nabije toekomst worden verdere ontwikkelingen voorzien. Op dit moment is binnen het HEO een herordering gaande van de bestaande opleidingen. Met behulp van een sectorbrede planningsneutrale conversie wordt het aantal economische bacheloropleidingen teruggebracht van ruim vijftig tot dertig, met als doel om het aanbod voor studenten en werkveld overzichtelijker te maken en beter te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen in het werkveld. Vanaf 1 september 2018 zal de opleiding IBL samen met de opleidingen International Business (IB), International Business and Management Studies (IBMS) en Trade Management gericht op Azië (TMA) één stamopleiding vormen die als International Business (IB) wordt opgenomen in het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO). Op het moment van de visitatie bestond nog geen volledige duidelijkheid over de gevolgen van de conversie. In de komende periode ontwikkelt de opleiding een visie op het profiel IB en bezint zich op een heldere positionering van IB binnen Avans.

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de beoogde leerresultaten. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

Conclusie

Het panel stelt vast dat de leerresultaten van de opleiding helder in competenties zijn beschreven. Deze voldoen aan het hbo-bachelorniveau en sluiten aan op internationale ontwikkelingen binnen het werkveld. De opleiding maakt gebruik van de ruimte die het landelijk beroeps- en competentieprofiel biedt om eigen accenten te leggen. Positief is met name dat de opleiding voor een deel van de moderne vreemde talen kiest voor een hoger eindniveau. Ook de mooi gemêleerde en actief betrokken werkveldadviescommissie en het bredere internationale netwerk van bedrijven dat de opleiding heeft opgebouwd zijn pluspunten. De opleiding ziet ruimte om zich te onderscheiden op de thema's duurzaamheid, internationalisering, ondernemerschap en praktijkgericht onderzoek. Voor een belangrijk deel wordt hier al adequaat invulling aan gegeven. Het panel zou graag zien dat de opleiding deze lijn doorzet, waarbij het panel aanraadt een doelgerichtere aanpak ten aanzien van de profileringsaspecten te hanteren.

Onderbouwing

Beroepsbeeld

De opleiding leidt studenten volgens de kaders van het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel (*IBL bekend kleur*, 2010) op voor functies in het internationale bedrijfsleven, op de terreinen van marketing, marketingcommunicatie, sales en export. Specifiek voor IBL is de aandacht die uitgaat naar de ontwikkeling van communicatieve vermogens, in de vorm van beheersing van drie moderne vreemde talen, en interculturele sensitiviteit. In een in 2013 vastgelegde visie beschrijft de opleiding van Avans de startende IBL'er als een 'eager, international & young professional' met een brede bagage aan kennis, een open blik en een zelfverzekerde, zelfkritische en ondernemende houding. De opleiding brengt een eigen accent aan door zich te richten op (maar zeker niet te beperken tot) het midden- en kleinbedrijf (MKB). Hiermee geeft de opleiding uitdrukking aan de resultaten van eigen alumni-onderzoek waaruit blijkt dat het merendeel van de alumni in het MKB-werkzaam is. Om te benadrukken dat afgestudeerden in het MKB vaak een pioniersfunctie vervullen op het gebied van internationalisering, hanteert de opleiding in aanvulling op het landelijk profiel de rol van 'kwartiermaker'. Typische beroepstaken hebben volgens de opleiding betrekking op de hele PDCA-cyclus rond internationalisering van zakelijke activiteiten, met name ook op het gebied van analyse en onderzoek.

De opleiding heeft een actieve, betrokken werkveldadviescommissie (WAC) die tenminste tweemaal per jaar bijeenkomt. De WAC heeft een adviserende rol met betrekking tot het

beroepsbeeld en de inhoudelijke inrichting van het onderwijs. Het panel is erg tevreden over de samenstelling van deze commissie, die bestaat uit een gebalanceerde en relevante mix van vertegenwoordigers van productiebedrijven, dienstverleners, multinationals en een branchevereniging. Enkele leden zijn alumni van de opleiding. Uit een gesprek met WAC-leden blijkt dat deze de discussies tijdens de halfjaarlijkse bijeenkomsten als waardevol beschouwen. Zij zijn positief over de wijze waarop de opleiding hun inbreng in het curriculum verwerkt. Naast de WAC heeft de opleiding een breed, zelfs internationaal, netwerk van bedrijven waar studenten voor stages terecht kunnen. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van contacten met alumni. Op het moment van de visitatie was de opleiding bezig met werkveldonderzoek (het laatste onderzoek dateert van 2012) en het vormgeven van alumnibeleid.

Leerresultaten

De leerresultaten van de opleiding zijn gebaseerd op het landelijk beroeps- en competentieprofiel, inclusief de landelijk vastgestelde kennisbasis Body of Knowledge and Skills (BoKS). Dit profiel onderscheidt elf competenties, onderverdeeld over drie competentiedomeinen: *international business* (competenties rond commerciële processen), *international communication* (competenties rond taal en communicatie) en *intercultural awareness* (competenties rond professionele internationale vermogens en zelfsturing). Het landelijk profiel geeft per competentie een beoogd beheersingsniveau aan. Het vaststellen van de beheersingsniveaus van de moderne vreemde talen gebeurt met behulp van het Europees Referentiekader (ERK). De competenties uit het landelijk profiel zijn gevalideerd door het beroepenveld en in lijn met de Dublin-descriptoren en de vier basisstandaarden voor hbo-bacheloropleidingen (gedegen theoretische basis, onderzoekend vermogen, professioneel vakmanschap en beroepsethiek & maatschappelijke oriëntatie). Daarmee is het internationaal overeengekomen niveau voor een bacheloropleiding geborgd. De opleiding maakt in het nieuwe curriculum gebruik van de ruimte die het landelijk beroeps- en competentieprofiel biedt om de geformuleerde competenties en BoKS kleur te geven. Zij hanteert in overleg met het werkveld een eigen rubricering van de competenties, heeft een extra competentie ('uitvoeren van de marketingmix met specifieke aandacht van aspecten van marketingcommunicatie') toegevoegd en doet opleidingsspecifieke aanvullingen bij de deelcompetenties. Het panel waardeert dat de opleiding de talen Engels en Duits op een hoger niveau toetst dan landelijk wordt voorgeschreven. Voor Engels gaat het voor alle vaardigheden om ERK-niveau C1 (landelijk: B2/C1), voor Duits om B2 (landelijk: B1/B2).

Profilering

In de context van de hedendaagse mondiale economie vindt de opleiding van Avans het belangrijk om studenten breed op te leiden tot generalisten met een wereldwijde blik. De opleiding kiest bewust niet voor een geografische focus of nadruk op een bepaalde bedrijfstak of bedrijfskundige thema's. Wel ziet de opleiding mogelijkheden om zich te onderscheiden door in het nieuwe curriculum bijzondere aandacht te besteden aan duurzaamheid, internationalisering, ondernemerschap/ondernemendheid en onderzoekend vermogen. Tijdens de visitatie spitste de gedachtewisseling over de profilering zich met name toe op het Avans-breed benadrukte thema duurzaamheid. Stappen die de opleiding in de laatste jaren op dit vak gezet heeft, zijn onder andere het verankeren van duurzaamheid in opleidingsspecifieke aanvullingen bij de deelcompetenties en het behalen van het twee-sterren AISHE (*Auditing Instrument for Sustainability in Higher Education*) certificaat (2015). Het panel waardeert de aandacht voor dit thema en is het met de opleiding eens dat studenten op duurzaamheidsvlak in het MKB een voortrekkersrol kunnen vervullen. In de toekomst wil de opleiding de aandacht voor

duurzaamheid verder uitbouwen. Het panel vindt dit een mooie ambitie, die vraagt om een wat meer doelgerichte werkwijze. Het moedigt de opleiding aan om ambities op het gebied van duurzaamheid, maar ook op de andere profileringsthema's, nader uit te werken in specifieke doelstellingen en een vastomlijnd tijdspad.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de onderwijsleeromgeving. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

Conclusie

De opleiding heeft in de afgelopen jaren een nieuw curriculum ingevoerd dat goed aansluit bij de competenties uit het landelijke beroeps- en competentieprofiel en de wensen van het werkveld. Klassiek leerstofgestuurd onderwijs en op moderne onderwijskundige inzichten gebaseerd projectonderwijs gaan hierbinnen mooi samen. Het onderwijs is bovendien sterk beroepsgericht en kent een doelmatige opbouw. De basis van kennis en vaardigheden die studenten opbouwen in de vakken uit de leerstofgestuurde leerlijn ondersteunt hun leercurve in de projectmatige curriculumonderdelen. Over de inhoud en het niveau van bestudeerde curriculumonderdelen is het panel positief.

Gemaakte profileringskeuzes zijn in wisselende mate in het reguliere onderwijs terug te zien. Het thema duurzaamheid komt tot uiting in innovatieve, deels opleidingsoverstijgende initiatieven, maar lijkt nog niet integraal in het programma door te werken. Hier liggen wat het panel betreft mogelijkheden voor een meer structurele aanpak. De hoge mate van internationalisering is een duidelijk pluspunt van de opleiding. Er is sprake van een onderscheidende, structurele buitenlandcomponent die studenten zeer waarderen. 'Internationaal' betekent bovendien ook echt 'mondiaal'; bij het bouwen aan een netwerk van partnerinstellingen en bedrijven kijkt de opleiding verder dan Europa. Het panel heeft ook waardering voor de nieuwe onderzoekslijn die onderzoek steviger verankert in het curriculum. Met het oog op de geformuleerde ambities op dit vlak is het erg belangrijk om studenten vanaf een vroeg stadium onderzoekdiscipline bij te brengen en ze stelselmatig met de verschillende stappen van de onderzoekscyclus te laten oefenen, liefst niet alleen in groepsverband, maar ook individueel. Van begeleidende docenten vraagt dit – zoals de opleiding erkent – niet alleen affiniteit met onderzoek, maar ook actuele kennis en ervaring.

Een pluspunt van de opleiding zijn de vele extracurriculaire activiteiten waaraan studenten kunnen deelnemen. Van het *commitment* van docenten en studenten is het panel onder de indruk. Beide partijen bouwen in nauwe samenwerking en met veel enthousiasme aan een steeds betere opleiding. Dit vindt het panel een *inspiring practice*. Het geeft bovendien vertrouwen dat (deels door de opleiding zelf aangestipte) punten die nog verbetering behoeven in de komende periode voortvarend worden opgepakt.

Onderbouwing

Didactische uitgangspunten

In de periode 2013-2017 heeft de opleiding gefaseerd een nieuw curriculum ingevoerd dat aansluit bij het beroepsbeeld en de competenties uit het landelijk beroeps- en competentieprofiel. Het vernieuwde curriculum kenmerkt zich door een beroepstaakgestuurde vorm van projectonderwijs en een focus op internationalisering, duurzaamheid en praktijkgericht onderzoek. De didactische uitgangspunten benadrukken, in lijn met de onderwijsvisie van Avans, de waarde van een beroepsgerichte en gevarieerde leeromgeving die de natuurlijke ontwikkeling van de student ondersteunt en inspeelt op leervragen van de individuele student. De opleiding maakt, tot tevredenheid van het panel, gebruik van kleinschalige werkvormen die de groepsdynamiek optimaal benutten en individueel contact tussen student en docent mogelijk maken. Uit gesprekken kwamen de persoonlijke benadering en de grote onderlinge waardering van studenten en docenten als belangrijke pluspunten naar voren. Studenten zien de opleiding als een veilige leeromgeving die hen in staat stelt om zich op een beroepsgerichte, en bij de behoeften van de individuele student aansluitende, manier te ontwikkelen. Studenten benadrukten bovendien dat er binnen de opleiding een prettige sfeer heerst en dat de randvoorwaarden voor een voorspoedig leerproces goed geregeld zijn.

Tijdens het visitatiebezoek lichtte het management toe dat men in de komende periode wil toewerken naar het opleiden in *learning communities*, waarin zowel docenten en studenten als het werkveld een rol hebben. Studenten en docenten gaan binnen deze *communities* samen onderzoek doen in opdracht van reële bedrijven. Het panel vindt dit een goede manier om tot een maximale samenwerking tussen de verschillende partijen te komen en zo onderwijs, onderzoek en valorisatie sterker met elkaar te verbinden.

Vormgeving van het programma

Bij de vormgeving van het nieuwe curriculum heeft de opleiding zich laten leiden door gesprekken met de WAC die het belang van zelfstandigheid en pro-activiteit van IBL'ers benadrukken. Meer aandacht voor eigen kennisconstructie was een belangrijke doelstelling, die wat het panel betreft goed tot uitdrukking komt in de vormgeving van het programma. Het nieuwe curriculum kent twee verschillende leerlijnen: een taakgestuurde leerlijn, waarin studenten in groepsverband aan beroepsgerelateerde vraagstukken werken, en een leerstofgestuurde leerlijn, waarin studenten kennis en vaardigheden opbouwen vanuit de theorie. De leerlijnen kennen elk eigen doelstellingen met bijbehorende werk- en toetsvormen. Ook veronderstellen de beide leerlijnen verschillende rollen van de docent. In de projecten uit de taakgestuurde leerlijn treedt deze op als procesbegeleider, in de werkcolleges behorend bij de leerstofgestuurde leerlijn draagt deze als inhoudsdeskundige de voorgestructureerde leerstof over op studenten. Het panel vindt de vormgeving van het programma logisch aansluiten bij de doelstellingen en didactische uitgangspunten van de opleiding. De combinatie van op beroepstaken gericht projectonderwijs en – meer klassiek ingericht – leerstofgestuurd werkgroepenonderwijs geeft studenten de gelegenheid om systematisch de beoogde kennis, vaardigheden en competenties te verwerven.

Het vierjarige programma is opgebouwd rond de twee leerlijnen. In de eerste twee jaar vormen thematische vakken uit de leerstofgestuurde leerlijn de hoofdmoot van het onderwijs. Deze zijn opgebouwd rond zeven expertisegebieden, te weten (1) Taal, Communicatie en Cultuur, (2) Marketing, Sales en Inkoop, (3) Onderzoek, (4) Bedrijfseconomie, (5) Economie & Cultuur, (6)

Management, Organisatie & Ethiek en (7) Recht. Daarnaast zijn projecten geprogrammeerd. Jaar 3 en 4 bestaan met name uit grotere projectgestuurde studie-eenheden van twintig weken, waaronder de internationale stage (30EC), een buitenlandminor (30 EC) en het afstudeerprogramma (27 EC).

Uit gesprekken en enquêtes blijkt dat studenten een goede opbouw door de jaren heen ervaren en de afwisseling tussen theorie en praktijk en tussen groepsprojecten en individueel werk waarderen. De studeerbaarheid van de opleiding is wat studenten betreft in orde. Wel noemden zij dat sommige blokken een relatief hoge concentratie van toetsen bevatten. Studenten stellen het erg op prijs dat zij binnen de projecten van de taakgestuurde leerlijn met authentieke vraagstukken aan de slag gaan en leren adviezen te geven die voor bedrijven relevant en realistisch zijn. Het projectonderwijs draagt volgens hen sterk bij aan het ontwikkelen van probleemoplossend vermogen en aan vaardigheden als presenteren en samenwerken. De uitgebreide coaching bij het groepswork vinden studenten een pluspunt. Om in de taakgestuurde leerlijn nog meer nadruk te leggen op het ontwikkelen van een professionele beroepshouding is onlangs het project Persoonlijke en Professionele Ontwikkeling (PPO) gestart. Vanaf het lopende studiejaar wordt in de propedeuse stelselmatig geoefend met het geven van feedback. In de toekomst wil de opleiding, tot tevredenheid van het panel, een persoonlijk dossier (portfolio) introduceren om groei op het vlak van een professionele houding beter zichtbaar te maken.

Inhoud van het programma

De inhoud van het curriculum is ontleend aan de BoKS en de competenties. Op grond van een competentiematrix, die inzichtelijk maakt in welke curriculumonderdelen de verschillende (deel)competenties aan bod komen, concludeert het panel dat het curriculum als geheel alle competenties op het juiste niveau afdekt. Het panel heeft begrepen dat het nieuwe curriculum meer nadruk legt op de bedrijfskundige inhoud, met name op international operations management. Dit past bij de recente ontwikkelingen in het HEO, als gevolg waarvan IBL inmiddels deel uitmaakt van het Bachelordomein Business Administration (BBA). Ook de aandacht voor onderzoeks- en analysevaardigheden, waarmee de IBL'er kan bijdragen aan de besluitvorming over de zakelijke internationale koers van een bedrijf, is toegenomen.

Eerste- en tweedejaarsvakken die bedrijfskundige aspecten behandelen (*Marketing, Sales en Inkoop, Economie & Cultuur, Bedrijfseconomie*) vindt het panel goed op niveau. Er zijn heldere leerdoelen omschreven en de gebruikte literatuur is relevant en up-to-date. Onder de aanbevolen literatuur zijn soms ook Engelstalige titels. Vergelijking van eerste- en tweedejaarsvakken laat een mooie stijgende lijn zien in het verwachte niveau. Ook in het onderwijs behorend bij het expertisegebied Taal, Communicatie, Cultuur (TCC, in totaal 53 EC) ziet het panel sterke groei door de jaren heen. Binnen TCC vindt onderwijs plaats in vijf talen: Nederlands, Engels, Frans, Duits en Spaans. Nederlands en Engels zijn verplicht, daarnaast kiezen studenten twee van de drie andere moderne vreemde talen. Omdat de opleiding geen ingangseis hanteert voor de vreemde talen, begint dit onderwijs op een vrij basaal niveau. De opbouw in het TCC-onderwijs is doelmatig: studenten leren in de eerste twee jaar de basis en brengen de verworven vaardigheden op een hoger niveau door ze toe te passen tijdens de buitenlandse stage en minor in jaar 3 en 4. Zinnig is ook dat het TCC-onderwijs in het nieuwe curriculum sterker is afgestemd op de zakelijke context, waardoor het de bedrijfskundige curriculumonderdelen ondersteunt.

Studentenevaluaties en gesprekken wijzen uit dat studenten positief zijn over de inhoud van de

studie. Zij waarderen dat zij breed worden opgeleid. Wel zouden studenten, buiten de minor en stage om, graag nog meer mogelijkheden hebben om zich te specialiseren in bepaalde onderwerpen, bijvoorbeeld op het gebied van online marketing. Het panel waardeert dat de opleiding continu, in dialoog met studenten, streeft naar kwaliteitsverbetering. Studenten vertelden dat hun suggesties serieus worden genomen en tot concrete verbeteringen leiden.

Duurzaamheid

Op duurzaamheidsvlak zijn de afgelopen jaren een aantal veelbelovende initiatieven ondernomen. De opleiding is een samenwerkingsverband aangegaan met Bcorporation, een organisatie die bedrijven certificeert op duurzaamheid. In het kader hiervan meten studenten de duurzaamheidsgraad van het stagebedrijf met een impact assessment. Daarnaast zijn er projecten op duurzaamheidsvlak. Een aantal studenten van de opleiding heeft bijvoorbeeld de *crowdfunding* opgezet voor de eerste coöperatieve waterkrachtcentrale van Nederland ('Dommelstroom'). Andere, eerstejaars, studenten hebben zich gebogen over verbetering van de duurzaamheidsagenda van Jacobs-DE. Ook in de reguliere projecten en stages speelt duurzaamheid een steeds grotere rol. Studenten vertelden dat zij tijdens stages ervaren dat bedrijven duurzaamheid als *hot topic* erkennen en open staan voor voorstellen op dit vlak. Van een structurele vertaling van duurzaamheidsaspecten naar de vakinhoudelijke curriculumonderdelen is, naar het panel vaststelt, nog geen sprake, al worden hiertoe wel de eerste aanzetten gegeven in de curriculumonderdelen *Bedrijfseconomie* en *Marketing, Sales & Inkoop*. Ook is inmiddels verplicht dat studenten in het afstudeeronderzoek integraal aandacht besteden aan duurzaamheidsaspecten.

Internationalisering

Het panel is enthousiast over de grote buitenlandcomponent in het nieuwe curriculum. Elk studiejaar bevat een internationaal curriculumonderdeel: een introductie in Aken in jaar 1, een studiereis naar Valencia in jaar 2, een zelf te regelen meewerkstage in een land naar keuze in jaar 3 en een minor aan een buitenlandse partnerinstelling in jaar 4. Stage en minor bieden studenten de mogelijkheid om zich te profileren en te specialiseren. Studenten gaven aan dat deze beide buitenlandverblijven een belangrijke reden waren om voor de opleiding van Avans te kiezen. Zij beschouwen deze als zeer vormend en waardevol voor de latere beroepsuitoefening. De voorbereiding op de stage zien studenten als een verbeterpunt. De opleiding zet inmiddels in op betere voorlichting en besteedt daarbij aandacht aan zaken als het opstellen van een LinkedIn-profiel en het schrijven van sollicitatiebrieven. Om beter contact te houden met studenten die in het buitenland verblijven, neemt de opleiding komend studiejaar een digitaal portfolio in gebruik. Studenten lieten weten dat het vooral belangrijk is om zeer vroeg te beginnen met het zoeken van een stageplaats. Het doorlopen sollicitatietraject ervaren zij – achteraf – als nuttig en leerzaam.

De lijst van partnerinstellingen waar studenten minoren kunnen volgen is indrukwekkend. Van studenten begreep het panel dat zij liefst meer mogelijkheden zien om een minor te kunnen volgen aan partnerscholen buiten de EU. In het projectplan *IBL verlegt de grenzen* (2016) zet de opleiding in op het verder intensiveren van de contacten met onderwijsinstellingen en bedrijfsleven in het buitenland, ook buiten Europa. Deze mondiale insteek is prijzenswaardig. Zo lang de kwaliteit van het onderwijs van de partnerinstellingen voldoende geborgd kan worden, kan het panel zich goed vinden in uitbreiding van het aantal bestemmingslanden. Positief is ook dat de ervaringen van studenten goed worden gedocumenteerd. Door deze op Blackboard

beschikbaar te stellen, kunnen ook volgende lichten daarvan profiteren. Een mooie ambitie is om ook binnen de eigen opleiding een *international classroom* te creëren door jaarlijks veertig buitenlandse studenten aan te trekken, bijvoorbeeld met een minor International Entrepreneurship die in 2017-2018 van start gaat. Over de invulling van deze minor, waarmee de opleiding de nadruk op ondernemerschap/ondernemendheid onderstreept, is het panel enthousiast. Deze omvat een divers aanbod aan relevante vakken. Internationalisering krijgt, tot slot, ook vorm in incidentele en structurele initiatieven buiten het curriculum om. Een treffend voorbeeld is de meerdaagse International Experience die IBL jaarlijks samen met verwante opleidingen van Avans organiseert. Wat het panel betreft vormen dergelijke initiatieven een verrijking van het curriculum.

Onderzoekend vermogen

De opleiding benadrukt dat afgestudeerden onderzoeksvaardigheden nodig hebben om in de huidige beroepspraktijk optimaal te kunnen functioneren. Het ontwikkelen van deze vaardigheden vindt plaats in een functionele nieuwe leerlijn rond het expertisegebied Onderzoek (12 EC). Het afstudeeronderzoek vormt het eindpunt van de onderzoeksladder. Studenten en alumni gaven tijdens het bezoek aan dat zij gedurende de studie genoeg gelegenheid krijgen om te oefenen met onderzoeksvaardigheden. In de onderzoeksvakken en projecten (met name met project *International Business* uit jaar 3) doen studenten in groepsverband ervaring op met de verschillende stappen uit de onderzoekscyclus. Toch blijkt in de praktijk dat de zelfstandigheid die tijdens het afstudeeronderzoek verwacht wordt sommige studenten zwaar valt. Het panel kan zich goed vinden in de suggestie van alumni om een individuele onderzoeksopdracht voorafgaand aan het afstudeeronderzoek in te voeren. Het adviseert bovendien om het bestaande systeem van afstuderen in kleine groepen ('afstudeerkringen') verder te intensiveren zodat studenten nog meer met en van elkaar kunnen leren (buddy systeem).

Op onderzoeksgebied heeft de opleiding verstrekkende ambities. De opleiding wil zich, mede door betrokkenheid de lectoraten van het Expertisecentrum Sustainable Business, steeds meer ontwikkelen tot een kenniscentrum dat stakeholders kan adviseren over internationale kansen en bedreigingen. De onderzoeksoutput van docenten en studenten zorgt er in deze visie voor dat het curriculum aansluit op relevante ontwikkelingen in de maatschappij. Een goede eerste aanzet om onderzoeksresultaten te vertalen naar het onderwijs is de 'internationaliseringsaudit' die studenten sinds 2015 kunnen uitvoeren tijdens hun afstudeeronderzoek en als bijlage bij de scriptie opnemen. Deze levert bruikbare inzichten op over actuele ontwikkelingen binnen het werkveld, maar geniet nog geen brede bekendheid onder studenten.

Extracurriculaire activiteiten

Een pluspunt van de opleiding zijn de vele extracurriculaire activiteiten waaraan studenten kunnen deelnemen. Deze ondersteunen de brede ontwikkeling van studenten tot geïnteresseerde, multidisciplinair denkende wereldburgers. Voor wat betreft taalvaardigheid kunnen studenten in de laatste opleidingsjaren deelnemen aan het certificeringstraject DELF (Frans) of Goethe (Duits), waarbinnen zij een hoger (dan vereist) eindniveau kunnen bereiken. Het panel kan zich goed vinden in de suggestie van studenten om ook eerder in de opleiding mogelijkheden te bieden voor het volgen van taalonderwijs op een hoger niveau. Naast taalcertificeringstrajecten zijn er opleidingsoverstijgende projecten zoals de strategische marketing game Markstrat en ChancE, waarbinnen ambitieuze studenten uit het economische domein een serie multidisciplinaire *challenges* aangaan. Studenten vinden dit waardevolle

toevoegingen aan de opleiding. De voorkeur van studenten voor 'nog meer' van dit soort activiteiten is wat het panel betreft illustratief voor het enthousiasme van studenten voor hun opleiding.

Studiebegeleiding

De studiebegeleiding is in handen van een studieloopbaanbegeleider. In de Nationale Studenten Enquête van 2016 scoort studiebegeleiding voldoende, maar net onder het instellingsbrede streefniveau. Inmiddels is een verbetertraject gestart. De opleiding maakt een principiële keuze voor beperkte scriptiebegeleiding. Tijdens het afstudeerprogramma ligt er veel nadruk op zelfstandigheid. Over de begeleiders van het afstudeerprogramma zijn studenten positief. Tijdens het bezoek kwamen ook de drie 'studiekringen', intervisiebijeenkomsten waarin studenten hun afstudeerprojecten met elkaar doornemen, in positieve zin ter sprake.

Personeel

De opleiding beschikt over goed gekwalificeerd personeel met relevante, recente werkveldervaring. Vijfentwintig van de 31 docenten (81%) hebben een masteropleiding afgerond. Recent aangenomen docenten die geen mastertitel hebben, zijn verplicht om die alsnog te halen. Voor docentprofessionalisering bestaat voldoende aandacht; alle docenten zijn didactisch geschoold. Pas aangenomen docenten volgen de interne cursus BDB (Basiskwalificaties Didactische Bekwaamheid) en krijgen een persoonlijke coach aangewezen. Daarnaast vinden geregeld studiemiddagen, trainingen en teambuildingsactiviteiten plaats. Het docententeam maakt een enthousiaste en sterk gecommitteerde indruk. Het panel stelt met waardering vast dat de opleiding vertrouwen in de professionaliteit van de docent voorop stelt. Sinds 2015 werkt deze met drie zelfsturende faseteams die elk voor de eigen opleidingsfase verantwoordelijk zijn voor curriculum, studieloopbaanbegeleiding, kwaliteit, inzet & planning en teamontwikkeling. De teamvertegenwoordigers ('sterrolhouders') voeren periodiek overleg om de consistentie van de opleiding als geheel te borgen.

Studenten zijn bovengemiddeld tevreden over de kwaliteit van de docenten, zo blijkt uit enquêtes en gesprekken. Zij vinden de docenten inspirerend omdat zij de theorie door hun praktijkervaring tot leven brengen. Studenten prijzen ook de benaderbaarheid van docenten. Een verbeterpunt is dat studenten graag meer *native speakers* voor de klas zouden zien, niet alleen als taaldocenten, maar ook als vakinhoudelijke docenten. Tijdens Engelstalige colleges signaleren studenten dat de Engelse taalbeheersing van docenten varieert. Avans biedt docenten bijscholing op dit vlak, maar vooralsnog hebben niet alle docenten daarvan gebruik gemaakt.

De ambities van de opleiding op onderzoeksvlak leiden tot aanvullende eisen aan docenten. Positief is dat affiniteit met toegepast onderzoek inmiddels een selectie criterium is voor nieuwe docenten. Op het moment van de visitatie waren drie docenten actief in een lectoraat en was één docent gepromoveerd. Naar scholing van docenten op onderzoeksvlak zou meer aandacht mogen uitgaan. De opleiding gaat er ten onrechte van uit dat de verplichte BKE cursus deficiënties in onderzoeksvaardigheden zal reduceren. Een onderzoekstraining van docenten heeft voor het laatst plaatsgevonden in 2012-2013 en verdient volgens het panel herhaling. Uit de gesprekken bleek dat de begeleiding en beoordeling van afstudeeronderzoeken in handen is van een vast team van veertien docenten die geregeld formeel en informeel overleg voeren. Het team bevat, tot tevredenheid van het panel, verschillende docenten die zelf actief zijn (geweest) in het onderzoek en bij wie andere docenten terecht kunnen met vragen.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de toetsing. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Conclusie

Het systeem van toetsing, het toetsprogramma en de afzonderlijke toetsen zijn geschikt om de competentieontwikkeling van studenten te beoordelen. Voor het toetsen van kennis, vaardigheden en professioneel gedrag zijn verschillende, passende toetsvormen in gebruik. Bestudeerde toetsen zijn in meerderheid van voldoende niveau. De verschillende rollen bij het maken van toetsen en bewaken van de kwaliteit zijn helder gedefinieerd. De examencommissie geeft op voldoende proactieve wijze invulling aan haar wettelijke taken en presenteert in verslagen van uitgevoerd kwaliteitsonderzoek heldere conclusies en aanbevelingen. Of en hoe de opleiding deze opvolgt zou de examencommissie intensiever kunnen monitoren. In de (kwaliteitsborging van de) beoordelingsprocedure van het afstudeerprogramma zijn de laatste jaren belangrijke verbeteringen gerealiseerd. Mogelijke verdere verbeteringen zijn de toepassing van het vierogenprincipe bij beoordeling van de afstudeerscriptie en een verdere optimalisering van het beoordelingsformulier. Voor wat betreft de taaltoetsing zou de opleiding kunnen overwegen om het eindniveau van studenten niet met eigen toetsen vast te stellen, maar deze toetsing extern te beleggen.

Onderbouwing

Systeem van toetsing

De opleiding heeft adequate uitgangspunten voor toetsing geformuleerd. In de ontwikkelde visie op toetsen (*Toetsbeleid AMIB 2015-2016*) gaat de opleiding ervan uit dat toetsen het leren van de student stuurt. Daarbij streeft de opleiding ernaar dat gekozen toetsvormen aansluiten op de competentieset, leerdoelen per curriculumonderdeel en gehanteerde werkvormen (*constructive alignment*). Taakgestuurde projecten zijn met name ontworpen om het probleemoplossend vermogen en persoonlijke professionele vaardigheden van studenten te toetsen, terwijl tentamens van de leerstofgestuurde vakken zich richten op de verworven kennis en vaardigheden.

De opleiding hanteert een voldoende afwisselende mix van toetsvormen, waaronder schriftelijke kennistoetsen, mondelinge tentamens, schrijfopdrachten en presentaties. Per cursus is een toetsmatrijs beschikbaar die aangeeft welke leerdoelen op welke manier en op welk niveau worden getoetst. De toetsing als geheel dekt alle competenties af. Door het beschikbaar stellen van rubrics, beoordelingsformulieren en oefententamens en het inbouwen van feedbackmomenten is de toetsing voldoende transparant voor studenten. Uit enquêtes en gesprekken blijkt dat zij vinden dat toetsen goed aansluiten bij de inhoud van de opleiding.

Bestudeerde toetsen van de curriculumonderdelen *Marketing, Sales en Inkoop, Economie & Cultuur* en *Bedrijfseconomie* zijn op niveau. Deze laten een stijgende lijn zien van kennisreproductie in jaar 1 naar actieve toepassing in jaar 2. Taaltoetsen Duits uit de eerste twee studiejaar, waarin grammatica en idioom getoetst worden met invul- en vertaal oefeningen, vindt het panel, in tegenstelling tot de toetsen uit het derde studiejaar, wat gedateerd en minder uitdagend aandoen. Bij de beoordeling wordt gebruik gemaakt van rubrics, wat de betrouwbaarheid van de oordelen ten goede komt.

Borging kwaliteit toetsing en beoordeling

In de borging van de kwaliteit van toetsing en beoordeling is sprake van heldere rollen en verantwoordelijkheden. De uitvoering van het toetsbeleid is belegd bij de AMIB-brede toetscommissie. Deze ziet toe op de aansluiting van toetsen op de te verwerven competenties en houdt zich bezig met de professionalisering van docenten op het gebied van het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van toetsing. Bij het opstellen van toetsen geldt het vierogenprincipe ('kleine screening'): de examinator legt de door hem/haar opgestelde ontwerptoets, inclusief antwoordmodel, voor aan een collega-docent die deze van feedback voorziet. Naast de kleine screening voorziet de opleiding, tot tevredenheid van het panel, ook in een meer diepgaande collegiale toets door de screeningscommissie ('grote screening'). Deze voert voorafgaand aan de afname een check uit op de validiteit, betrouwbaarheid en transparantie van circa vier toetsen per blok en rapporteert daarover aan de toetscommissie. De toetscommissie bespreekt de uitkomsten met de sterrolhouders, waarna waar nodig verbetermaatregelen kunnen worden genomen.

De examencommissie is eindverantwoordelijk voor de kwaliteitsborging. Het panel stelt vast dat de examencommissie actief invulling geeft aan haar wettelijke taken door jaarlijks een steekproef van toetsen en van eindwerken te bekijken, waarbij ook gecontroleerd wordt dat het geheel van toetsing alle competenties voldoende dekt. Vertegenwoordigers van de examencommissie wonen bovendien als observator een aantal afstudeerzittingen bij. Positief is dat de examencommissie overweegt om in de toekomst gezamenlijke sessies te organiseren met docenten van de opleiding IBMS, waarmee IBL intensiever gaat samenwerken. In verslagen van uitgevoerd kwaliteitsonderzoek presenteert de examencommissie heldere conclusies en aanbevelingen, die grote overlap vertonen met bevindingen van het panel (zie standaard 4). Een punt voor verdere verbetering is dat de examencommissie de opvolging van aanbevelingen die voortkomen uit het kwaliteitsonderzoek intensiever zou kunnen monitoren.

Toetsing en borging van het afstudeerprogramma

Het panel kan zich in grote lijnen vinden in de wijze van beoordeling van de verschillende onderdelen van het afstudeerprogramma. Daarin zijn in de afgelopen jaren belangrijke verbeteringen gerealiseerd. In 2013 besloot de opleiding om het afstuderen in duo's te verruilen voor een individueel afstudeertraject. Een Engelstalige scriptie staat daarin centraal. Deze wordt beoordeeld met behulp van een beoordelingsformulier bestaande uit acht rubrics. Een recente wijziging is dat IBL-specifieke aspecten (duurzaamheid en intercultural awareness) zijn toegevoegd aan de rubrics op het beoordelingsformulier. Dit vormt hierdoor een betere afspiegeling van de te beoordelen competenties. De door de EC aangewezen beoordelaar raadpleegt een extern deskundige, die een adviserende rol heeft in het bepalen van het cijfer. Sinds kort geeft deze zijn advies niet meer mondeling, maar schriftelijk. Dat er sprake is van een harde scheiding tussen de begeleiding en de beoordeling – de examinator is niet betrokken bij de

begeleiding – komt de objectiviteit volgens het panel ten goede. Belangrijk is dat de opleiding als gevolg van participatie in het project 'Vreemde Ogen Dwingen', waarbinnen de IBL opleidingen van Avans, Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool Zeeland, Zuyd Hogeschool, Hanzehogeschool, Fontys en Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) elkaars beoordelingsmethode vergelijken, de drempel voor toelating tot de verdediging heeft verhoogd. De student moet sinds 2015-2016 een voldoende (>5,5, eerder was dat >5,0) voor de scriptie halen om uitgenodigd te worden voor het afstudeergesprek met de examinerator en extern-deskundige. Het eindcijfer wordt voor 80% bepaald door scriptie en verdediging en voor 20% door de apart beoordeelde beroepshouding van de student. Sinds 2013 maakt toetsing van het eindniveau van de modern vreemde talen (MVT, 3 EC) formeel deel uit van het afstudeerprogramma. Taaldocenten toetsen luisteren en spreken met een mondeling assessment en leesvaardigheid met een schriftelijk tentamen. Het panel stelt vast dat het hier – uit kostenoverwegingen – gaat om interne tentamens die qua niveau corresponderen met externe, internationaal erkende examens zoals Cambridge Engels, certificaat Goethe (Duits), certificaat DELF (Frans) en certificaat DELE (Spaans). Schrijfvaardigheid wordt beoordeeld aan de hand van een aantal documenten die de student in het kader van het afstudeertraject oplevert: de scriptie zelf (Engels), een daarbij gevoegde managementsamenvatting (Duits) en een reflectie/procesbeschrijving (Frans/Spaans). Het panel vindt dit een adequate invulling van de eindbeoordeling van schrijfvaardigheid. Het is tevreden over het gebruikte beoordelingsformulier en stelt vast dat de student alle onderdelen met een voldoende moet afsluiten om te kunnen afstuderen.

Het panel ziet een aantal mogelijkheden om de toetsing van het afstudeerprogramma verder te optimaliseren. Een verbeterpunt dat ook door de examencommissie genoemd werd, is het toevoegen van een tweede examinerator. Het panel begreep dat de opleiding dit overwogen heeft maar er tot op heden om inhoudelijke en budgettaire redenen van afziet om een tweede docentbeoordelaar in te schakelen. Een ander punt betreft het beoordelingsformulier voor de scriptie. In het lopende studiejaar heeft de opleiding op aangegeven van de docenten de puntenweging van de rubrics aangepast en de mogelijkheden voor onderlinge compensatie beperkt. Dit is een verbetering ten opzichte van de oude situatie, waarin onvoldoende prestaties op fundamentele onderzoekscriteria niet per se tot een onvoldoende eindresultaat hoefden te leiden. Het panel adviseert de opleiding om nog een stap verder te gaan door de mogelijkheid tot onderlinge compensatie van onvoldoende rubrics helemaal af te schaffen. Om het leereffect te vergroten verdient het aanbeveling dat beoordelaars het formulier correct invullen en heldere (niet te summier) en constructieve feedback geven. De opleiding zou tot slot kunnen overwegen om het taalkundig eindniveau van studenten niet met eigen toetsen vast te stellen, maar deze toetsing extern te beleggen. Het voordeel daarvan is dat internationaal erkende examens een betrouwbaar bewijs van het eindniveau leveren.

Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel over de gerealiseerde leerresultaten. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Conclusie

Voorafgaand aan het visitatiebezoek bestudeerde het panel eindwerken die studenten in 2015-2016 en 2016-2017 volgens het oude curriculum schreven. Na afloop van het bezoek bekeek het panel een aanvullende set eindwerken van studenten die het nieuwe curriculum doorlopen hebben en in juni 2017 afstudeerden. Op grond van laatstgenoemde eindwerken concludeert het panel dat studenten de nieuwe competentieset realiseren. Voor het scala aan relevante en uitdagende kwesties waarover studenten zich in opdracht van internationaal georiënteerde afstudeerbedrijven buigen, heeft het panel grote waardering. Ook beantwoorden de afstudeeronderzoeken aan hun doel doordat aanbevelingen die studenten doen goed bruikbaar zijn voor bedrijven. In het niveau van de beoordeling kan het panel zich vinden. Wel signaleert het panel dat onderzoeksaspecten nog verder kunnen worden aangescherpt. Het adviseert de opleiding om studenten in de onderzoekslijn eerder en meer met praktijkgericht onderzoek te laten oefenen, niet alleen in groepsverband maar ook zelfstandig. Daardoor beginnen studenten met meer vertrouwen aan het afstudeeronderzoek en zijn zij in staat complexere theorieën toe te passen en meer *out of the box* te denken. Ook intensievere begeleiding – en tijdig ingrijpen bij problemen – zou helpen om studenten een hoger onderzoeksniveau te laten bereiken. Over het bereikte taalniveau is het panel tevreden. Wel zou het graag zien dat eindversies van scripties (grotendeels) vrij zijn van taalfouten. Een laatste verplichte redactieslag lijkt aan te raden. Het gerealiseerde niveau blijkt overtuigend uit het functioneren van afgestudeerden binnen het werkveld. Zowel alumni als hun werkgevers menen dat de opleiding studenten goed toerust voor een loopbaan in de internationale zakenwereld.

Onderbouwing

Producten van afgestudeerden

Vanaf het derde opleidingsjaar werken studenten aan de competenties op eindniveau. Een groot deel van de elf competenties komt in het afstudeerprogramma (jaar 4, semester 2) verplicht aan bod, de resterende competenties worden in andere curriculumonderdelen op eindniveau getoetst. Om het gerealiseerde niveau te kunnen beoordelen heeft het panel voorafgaand aan het visitatiebezoek een representatieve selectie van vijftien afstudeerscripties bestudeerd. Het ging om scripties van de laatste twee lichtingen studenten die volgens het oude curriculum afstudeerden. Tijdens het bezoek had het panel ook inzage in taal- en andere toetsen op eindniveau. Het panel stelt vast dat in de bestudeerde scripties vraagstukken aan bod komen die vanuit een internationaal businessperspectief relevant zijn en aansluiten bij het profiel van de opleiding. Er is sprake van een mooie spreiding van opdrachtgevende bedrijven en van interessante, uitdagende projecten. Studenten hebben duidelijk een goed beeld van de behoefte

van het MKB en dat is terug te zien in de pragmatische aard van de eindwerken. Het zijn business-rapportages die een concreet antwoord willen geven op het internationaliserings- of marketingvraagstuk van de ondernemer. De bereikte resultaten zijn in de regel goed bruikbaar voor opdrachtgevers: 90% zegt volgens onderzoek van de opleiding daarvan gebruik te zullen maken.

Het panel ziet mogelijkheden om de 'onderzoekshygiëne' van studenten verder aan te scherpen. Het valt op dat studenten in meerderheid gebruik maken van een beperkt spectrum aan standaardmodellen en traditionele theorieën die niet in alle gevallen op het bestudeerde vraagstuk aansluiten. Vraagstellingen hadden correcter geformuleerd kunnen worden of meer focus mogen vertonen.. Soms trekken studenten onjuiste conclusies uit de bereikte resultaten. Volgens het panel zouden studenten in meerderheid baat hebben gehad bij meer intensieve training op, en begeleiding bij, het verrichten van onderzoek. Het panel las veelbelovende scripties van studenten die met meer begeleiding en onderzoeksbagage boven zichzelf hadden kunnen uitstijgen. Het panel benadrukt ook het belang van toezicht op naleving van vormeisen, zoals correcte spelling, zinsbouw en bronvermelding. Veel scripties hadden geprofiteerd van een laatste redactieslag. De Engelse schrijfvaardigheid van studenten vindt het panel over het algemeen acceptabel, al zag het ook een geval waarin taalkundige gebreken een juist begrip van de inhoud verhinderen. De nadruk op duurzaamheid is in de scripties nauwelijks terug te zien. Met betrekking tot de beoordeling van de scripties stelt het panel vast dat examinatoren de beoordelingsformulieren vaak zeer summier invullen waardoor de cijfermatige beoordeling nauwelijks gemotiveerd is. In twee gevallen kon het panel zich niet vinden in de toegekende (nipt) voldoende beoordeling. Deze scripties vertoonden wat het panel betreft fundamentele gebreken. Ook andere bestudeerde eindproducten van de betreffende studenten lieten niet het beoogde niveau zien.

Om in zijn oordeel over standaard 4 recht te doen aan de inmiddels gerealiseerde curriculumvernieuwingen, waaronder een aanscherping van de onderzoekslijn, besloot het panel om na afloop van het visitatiebezoek de steekproef van eindwerken uit te breiden. Deze uitbreiding bestond uit de eindwerken van alle (negen) studenten die in de zomer van 2017 afstudeerden.

Wat het panel betreft zijn alle eindwerken van voldoende niveau. Net als de eerder bestudeerde eindwerken behandelen deze kwesties die vanuit het business-perspectief relevant zijn. De eindwerken getuigen bovendien van enthousiasme en *commitment* van studenten. Velen van hen zijn duidelijk gegrepen door de materie die zij onderzoeken. Ook voor de recentste eindwerken geldt dat studenten baat gehad zouden hebben bij meer onderzoekstraining en begeleiding. Om in de komende periode verdere verbeteringen op dit vlak te realiseren geeft het panel de opleiding in overweging om de onderzoekslijn binnen het curriculum zo in te richten dat studenten vaker individueel oefenen met onderzoeksvaardigheden voordat zij in het laatste jaar zelfstandig onderzoek gaan verrichten. Ook lijkt verdere scholing van docenten op onderzoeksvlak en een uitbreiding van het aantal uren dat zij aan scriptiebegeleiding kunnen besteden wenselijk. Het panel pleit bovendien voor een verplichte laatste redactieslag waardoor eindversies (grotendeels) vrij zijn van fouten. Het niveau van Engels is meer consistent dan voorheen. Positief is bovendien dat de beoordelingsformulieren nu uitgebreidere en constructievere feedback bevatten, waardoor het leereffect voor studenten groter is.

Functioneren afgestudeerden

Enquêtes geven aan dat afgestudeerden zich in grote meerderheid goed voorbereid voelen op een loopbaan in de internationale zakenwereld. Alumni vinden, naar het panel vaststelt, banen op het juiste niveau in relevante werkgebieden. Een overgrote meerderheid van de afgestudeerden verricht werkzaamheden met een duidelijk internationale karakter. Een beperkt percentage alumni (16%) kiest voor een vervolgopleiding. Een gesprek met afgestudeerden bevestigt dat zij met tevredenheid terugkijken op de opleiding en in de dagelijkse praktijk profijt hebben van gedurende de opleiding verworven competenties.

Afstudeerbedrijven geven in een evaluatie uit 2016 aan dat zij (zeer) tevreden zijn over de vakkennis en professionele werkhouding van studenten. Tijdens het bezoek noemden vertegenwoordigers van het werkveld de studenten van IBL Avans 'verder in hun ontwikkeling en volwassener' dan studenten van andere opleidingen met wie zij ervaringen hebben. Ook de nadruk op het opleiden van generalisten pakt wat hen betreft goed uit. Volgens het opleidingsmanagement komt het geregeld voor dat studenten banen bij afstudeerbedrijven krijgen aangeboden. Tijdens de visitatie sprak het panel met twee alumni die inmiddels werkzaam zijn bij het afstudeerbedrijf. Een van hen is daar bezig om de aanbevelingen uit haar eigen afstudeeronderzoek te implementeren.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Goed
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Goed
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoende
<i>Standaard 4 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Voldoende

De opleiding IBL van Avans heeft sinds de laatste visitatie in 2009 belangrijke ontwikkelingen doorgemaakt, met een nieuwe competentieset en een bijpassend vernieuwd curriculum als tastbare resultaten. Het panel heeft grote waardering voor de bevlogen wijze waarop docenten en studenten samenwerken aan verdere verbeteringen. Het panel heeft vertrouwen dat de opleiding in de komende periode verdere stappen zal zetten in het uitwerken van gemaakte profileringskeuzes en het aanscherpen van de onderzoeksleerlijn en toetsing van bijbehorende vaardigheden.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-opleiding IBL van Avans Hogeschool als **voldoende**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Standaard 1

- Bij het realiseren van ambities op profileringsthema's als duurzaamheid, internationalisering en ondernemerschap/ondernemendheid zou de opleiding doelgerichter te werk kunnen gaan door expliciete doelstellingen op te stellen.

Standaard 2

- De onderzoekslijn zou verder kunnen worden aangescherpt door deze zo in te richten dat studenten vaker individueel oefenen met onderzoeksvaardigheden voordat zij in het laatste jaar zelfstandig onderzoek gaan verrichten.
- De (bij)scholingsmogelijkheden voor docenten op onderzoeksgebied zouden kunnen worden uitgebreid.
- De opleiding zou begeleiders van afstudeerscripties meer uren kunnen toekennen.
- Om studenten met en van elkaar te laten leren, zou het afstudeertraject zodanig kunnen worden ingericht dat studenten in groepen van 6-8 worden begeleid. Binnen de groepen kunnen duo's worden gevormd die elkaars werk lezen en van feedback voorzien. Dit geeft de docenten (begeleiders) de ruimte om op de inhoud te sturen in plaats van op het proces.

Standaard 3

- De examencommissie zou intensiever kunnen monitoren of de opleiding aanbevelingen uit diens kwaliteitsonderzoek opvolgt.
- Om de (kwaliteitsborging van de) beoordelingsprocedure van het afstudeerprogramma verder te verbeteren verdient het aanbeveling om het vierogenprincipe bij beoordeling van de afstudeerscriptie in te voeren. Het beoordelingsformulier van de afstudeerscriptie zou verder kunnen worden geoptimaliseerd door voor alle rubrics een drempel van >5.5 in te voeren.
- De opleiding zou kunnen overwegen om het eindniveau van studenten voor wat betreft de drie moderne vreemde talen niet met eigen toetsen vast te stellen, maar deze toetsing extern te beleggen.

Standaard 4

- De opleiding zou scherper kunnen toezien op de onderzoekshygiëne in afstudeerscripties, bijvoorbeeld in de vorm van juiste toepassing van de APA style sheet.
- De opleiding kan overwegen om een verplichte laatste redactieslag in te voeren waardoor eindversies van afstudeerscripties (grotendeels) vrij zijn van fouten.

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

PROGRAMMA VISITATIE IBL 1 JUNI 2017			
08.30 – 09.00	Ontvangst		
09.00 – 09.30	Presentatie opleiding		
	Docenten:	Student:	
	<ul style="list-style-type: none"> Jeroen Beerthuyzen Wendy Dorscheidt Marga Adriaans 	<ul style="list-style-type: none"> Rens Heijmans 	
09.30 – 11.15	Materiaalbestudering		
11.15 – 12.15	Gesprek Afstuderen		
	Examinatoren:	Alumni	Studenten:
	<ul style="list-style-type: none"> Suzanne Luijks Nelian Smit Joey de Laat 	<ul style="list-style-type: none"> Marc-Jan Buwalda Charlotte Anthonissen* Venna Schouten 	<ul style="list-style-type: none"> Jaimy Baars Ruben van Aardenne Bénice Speetjens
12.15 – 13.15	Lunch (inclusief rondleiding)		
13.15 – 14.15	Gesprek Onderwijsleeromgeving		
	Docenten/examinatoren	Studenten	
	<ul style="list-style-type: none"> Bas Vogelsangs Jeroen Beerthuyzen Ton Klerks Annemieke Loonen Anke Rijken 	<ul style="list-style-type: none"> Iris Reuterink (P-fase) Marit van Gils (P-fase) Rens Heijmans (K-fase) Lisa van Ras (K-fase) Charlotte Santegoeds (E-fase) Yori van den heuvel (E-fase) 	
14.30 – 15.15	Gesprek met opleidingsmanagement		
	MT		
	<ul style="list-style-type: none"> Eric Pardon Peter van Hoorn Marga Adriaans 		
15.30 – 16.00	Gesprek borging		
	Sterrolhouders	Examen- en borgingscie	Opleidingscommissie
	<ul style="list-style-type: none"> Annemieke Loonen Nelian Smit Wendy Dorscheidt Joey de Laat 	<ul style="list-style-type: none"> Gerte Fokkema Simon de Haas 	<ul style="list-style-type: none"> Youri Kersten (studentlid)
		Toetscommissie	
		<ul style="list-style-type: none"> Jens Bappert Oguz Omen 	
16.15 – 16.45	Gesprek functioneren studenten en afgestudeerden in de praktijk		
	Studenten/alumni/stagiairs	Begeleiders / werkveld	
	<ul style="list-style-type: none"> Ivar van Niftrik (alumnus) Katrien Hesén (stagiair)* 	<ul style="list-style-type: none"> Nadine Grotendorst (stagebedrijf)* Mark Laros (WAC) Marjolein van Noort (WAC) 	
16.45 – 17.30	Beoordelingsoverleg panel		
17.30 – 17.45	Laatste gesprek opleidingsmanagement en terugkoppeling		
	Allen		

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Standaard bijlagen

- IBL bekend kleur, 2010
- BBA-matrix, 2013
- Opleidingskader IBL 2016-2017
- Opleidingskader IBL 2013-2014
- Competentiematrix 2016
- Toetsbeleid AMIB 2016-2017
- Onderwijs- en Examenreglement 2016-2017
- Toetsmatrix IBL 2016-2017
- Jaarverslag examencommissie 2015-2016
- Verslag Examencommissie borging 2016
- Blokboek voor de afstudeerfase IBL 2015
- Blokboek voor de afstudeerfase IBL 2016
- Lijst van docenten

Extra documenten ter inzage tijdens bezoek

- Organisatieplan AMIB 2016-2020
- Notulen faseteams 2016-2017
- Werkbelevingsonderzoek Avans 2016 AMIB
- Vacatureteksten
- NSE 2016
- HBO monitor 2015
- Avans Meerjarenbeleidsplan, 2011-2014
- Zelfevaluatie AMIB externe audit Hobeon, Duurzame Kruisbestuiving: Studenten, Medewerkers en Werkveld, 2015
- AISHE beoordelingsrapport, Keurmerk Duurzaam Hoger onderwijs, 2015
- Benchmark Landelijk Overleg IBL, 2017
- Vergelijking 5 hogescholen uit benchmark, 2015
- NSE 2016
- HBO-monitor 2015
- Blokevaluatie IBL, 2015-2016
- Alumnionderzoek 2017
- Vergelijking afstuderen IBL-opleidingen 2016
- Evaluatie Afstuderen Najaar 2016
- Alumni-onderzoek 2017
- IBL verlegt de grenzen, 2016
- Rapportage Vreemde Ogen Dwingen 2015-2016
- Notitie positionering Toetscommissie, 2013
- Verslag screening 2014-2015